

ТРАНСФОРМАЦІЇ КРИЛАТИХ ВИСЛОВІВ У СУЧАСНОМУ МОВЛЕННІ
(на прикладі турецької мови)

У статті проаналізовано види трансформацій крилатих висловів у мовленні, їхню здатність до формування певного персуазивного забарвлення тексту та перлокутивного впливу на адресата, а також розглянуто прагматичний механізм досягнення цього ефекту, що відкриває нові перспективи у вивченні складу номінативних засобів сучасних національних мов, залишаючись при цьому співвіднесеним із потребами практичної діяльності людини.

Ключові слова: крилаті вирази, прагматичний потенціал, перлокутивний ефект, трансформація усталених висловів, мовна особистість.

Загальновідомість і вживаність, властива одиницям будь-якого рівня, а тим більше – емоційно-експресивного характеру, веде до зменшення, і врешті респ до втрати одиницями образно-емоційного й функціонального навантаження, до зникнення новизни й експресивності. І як наслідок – прагнення уникнути цього обумовлює пошук нової «образності» й експресії даних одиниць, тобто викликає до життя використання прийомів оказіональної (індивідуально-авторської) актуалізації (трансформації) як фразеологізмів, так і КВ. Оказіональна актуалізація КВ обумовлюється консервацією їх внутрішньої форми, їх роздільною оформленістю та відносною стійкістю. Будь-які трансформації КВ особливо притаманні художній та публіцистичній комунікації, а також комунікаціям сфери побутового спілкування. Тут КВ завжди виступають у певному контексті й сильно залежні від нього. За допомогою таких трансформацій різних типів КВ втрачають відносну самостійність у висловлюванні; це обумовлює факт, що вони підкоряються завданням і цілям комунікативної ситуації або задуму адресанта, який ніби «підганяє» деяку стійкість словосполучення під ситуацію, в якій відбувається мовлення.

Пильне зацікавлення дослідників питаннями типології та функцій трансформацій КВ у різних комунікативних ситуаціях обумовлене тим, що зміна структури й семантики КВ, однією з категоріальних властивостей яких є стійкість, завжди мотивована тими або іншими намірами адресанта, відбиває задум мовця, тобто поява структурних та семантичних трансформацій КВ обумовлена передусім комунікативними й прагматичними факторами. Таким чином, КВ, як і фразеологізми, стають «знаками третинної оказіональної непрямой номінації, оскільки їхнє значення детерміноване ... узуальним вживанням» [3, 11]. За наявності позамовних підстав для трансформацій КВ у конкретних умовах комунікативно-прагматичної ситуації встановлюється прагнення мовця максимально ефективно впливати на адресата в реалізації комунікативних установок [6, 14]. Цілі таких змін КВ різні, проте загальна мета – досягнення перлокутивного ефекту.

У вітчизняній фразеології процес перетворень стійких словосполучень уже має свою історію, що обумовило паралельне вживання значної кількості термінів, на позначення розглядуваного явища: індивідуально-авторське перетворення КВ, індивідуально-авторська обробка КВ, оказіональне перетворення, деформація, мовний оказіоналізм, деформаційні модифікації, авторські інновації, фразеологічні деривати, оказіональні актуалізації, трансформації, руйнація фразеологічних зчеплень, деформація ідіом, фразеологічний неологізм, актуалізація КВ, переробка фразеологізмів, модифікація КВ, відновлення КВ тощо. У даній роботі використовується термін «трансформація», зважаючи на його найбільшу поширеність та однослівність.

Трансформації КВ пов'язані зі змінами їх структурного й семантичного або тільки семантичного характеру. Причиною порушення стабільності КВ будь-якої національної мови можуть бути як оказіональна актуалізація форми й / або змісту (семантики), так і зміна їх типового оточення, їх узуальної дистрибуції.

Трансформовані КВ різних типів підсилюють виразність мовлення / тексту, підвищують прагматичний ефект сказаного / написаного, роблять висловлення яскравим, дієвим і вражаючим, тобто адресант з їхньою допомогою задовольняє свою потребу вираження експресивно-емоційно-оцінного відношення до дійсності, а також виражає особистісні змісти й оцінки.

Серед структурно-семантичних прийомів трансформацій КВ національних мов дослідники за допомогою різних термінів-коррелятивів виділяють наступні: 1) субституція (заміни); 2) інверсія (перестановки); 3) еліпсис (редукція, імплікація); 4) плеоназм (розширення, експлікація); 5) контамінація, спів розташування, дистантне розташування компонентів КВ. Окремо стоїть граматична варіативність КВ як явище не стільки мовленнєвого, скільки мовного характеру. В основі граматичних модифікацій лежить парадигматична зміна компонентів КВ, яка розуміється як зміна, за якої компонент-замінник є членом морфологічної або синтаксичної парадигми відповідної лексеми, яка входить до складу КВ.

Грамматичні модифікації КВ зазвичай служать лише для пристосування звороту до контексту – насамперед, ті, що мають структуру словосполучення з головним словом, вираженим дієсловом чи іменником, порів. у рос.: *положили (положил, положила, положат) душу свою за други своя, алые паруса надежды* – мечтала о своих *алых парусах*. Грамматичні варіанти КВ різних національних мов рідко стають засобом поновлення образу, а отже, у таких випадках важко говорити про посилення прагматичного ефекту: він залишається однаковим при звичайному пристосуванні одиниць номінації до позамовних реалій, означуваних ситуацій.

Заміна компонентів КВ, або субституція, є найпродуктивнішим типом формальних трансформацій. Він характеризується значним персуазивним потенціалом, оскільки заміни компонентів, що ґрунтуються на синонімії, антонімії, паронімії, метонімії, метафорі, підвищують семантичну гнучкість КВ, підсилюють їх образну виразність, сприяють пристосуванню вислову до контексту, до актуальної ситуації.

Очевидно, що використання цього прийому в перлокутивних цілях приводить до різних результатів: від появи лише легкої конотації за умов збереження узуального значення – до повної зміни образної основи одиниці. Тому як наслідок встає питання диференціації його типів та термінологічного позначення цього явища. Так, розглядаючи субституцію на матеріалі фразеологічних зворотів, Л. М. Болдирева вважає, що «в результаті будь-якої оказіональної видозміни традиційної форми фразеологічної одиниці виникають неподібні один до одного оказіональні мовні фразеологічні варіанти» [4, 40–70]. Більш удалим є термін, запропонований М. Л. Шадріним, який вважає, що «при позначенні досліджуваного явища потрібно виходити з його лінгвістичної сутності, яка полягає в тому, що при функціонуванні фразеологічної одиниці в мовленні вона може зазнати однократного перетворення своєї форми й семантики без будь-якого збитку для стабільності фразеологічної одиниці як одиниці мови. <...> Цьому поняттю найбільше відповідає термін мовне (або оказіональне) перетворення» [13, 72].

В аналізованих текстах перлокутивний ефект нерідко (37%) досягається за рахунок субституції компонентів. Цей тип трансформації ептонімів полягає в заміні їх компонентів: 1) синонімом, 2) словом того ж семантичного поля, що й компонент КВ, або 3) словом іншого семантичного поля – антонімом, паронімом тощо.

Експресивний ефект субституції компонентів КВ виражений тим сильніше, чим далі один від одного стоять семантичні поля заміненого слова та слова-замінника: *Dostlar alışverişte görsün* ‘Нехай друзі бачать, що я торгую’ (Насреддін Ходжа) – *Dostlar tatilde görsün* ‘Нехай друзі бачать, що я на відпочинку’ [15] – *Dostlar Facebook'ta görsün* ‘Нехай друзі бачать, що я на Фейсбуці’ [16]. У цих випадках взаємозамінні компоненти семантично малопов’язані (або зовсім не характеризуються як синоніми) у вільному обігу, і лише в конкретній мовленнєвій ситуації, у межах КВ виступають як контекстуальні або ситуативні синоніми.

Субституційні перетворення КВ з метою формування перлокутивного ефекту нерідко представлені в комбінації з типами трансформацій: *Düşünüyorum öyleyse varım* ‘Я мислю, отже, існую’ – *Düşmanım var, öyleyse varım* ‘Є вороги, отже, я існую’ [17], де спостерігаємо семантичну та структурну зміну. Використання декількох типів трансформацій диктується авторськими інтенціями, що ставлять на меті збільшення ілокутивної сили висловлювання.

Як показує аналіз, сила перлокутивного ефекту залежить і від стилістичної приналежності компонента-замінника. При заміні одного з компонентів КВ словом іншого семантичного поля досягається необхідний ефект, при цьому «сила» ефекту прямо залежить від лексем-субститутів: чим контрастніше значення субститутів, тим більшої сили ефект: *Ne mutlu türküm diyene* ‘Я щасливий, що

я турок' – *Ne mutlu kürdüm diyene* 'Я щасливий, що я курд' [18], де висловлювання набуває саркастичного, суперечливого характеру.

Субституція не руйнує цілісність КВ, новий компонент поживляє звичну форму одиниці, підсилює її експресивність, служить засобом конкретизації. Незважаючи на те, що незмінними залишаються функціонально-стилістична приналежність трансформованого КВ і його образна основа, подібні заміни збільшують прагматичний потенціал КВ, оскільки мають на меті позбавитися тавтологій, досягти певної різноманітності лексичного складу КВ, слугують засобом виразності.

Оскільки генетично прототипом КВ є вільне словосполучення або речення, то порядок слів-компонентів, природно, у них тісно пов'язаний із нормами синтактики вільних словосполучень/речень, але не завжди повторює їх. Оскільки КВ будуються за наявними граматичними й синтаксичними моделями словосполучень і речень в турецькій мові, то має сенс говорити й про граматичний порядок слів-компонентів у складі КВ. Імовірно, традиційний порядок розташування компонентів КВ є граматичним порядком як оптимальним варіантом синтактики, причому ця теза вірна як для КВ, так і для фразеологічних зворотів: «Організовані за синтаксичними моделями змінних комбінацій слів компоненти фразеологізмів реально або формально зберігають синтаксичні відносини, синтаксичні зв'язки, властиві змінним комбінаціям слів — предикативні, означальні, об'єктні, обставинні» [12, 18].

Інверсія як тип трансформації КВ турецької мови характеризується тим, що сама по собі зміна розташування компонентів КВ не передбачає значного інтонаційного виділення певного компонента, а тому стилістичний та прагматичний ефект такої інверсії полягає найчастіше у тому, що об'єктом уваги адресанта є саме незвичність, нетрадиційність розташування компонентів КВ: *Kuşku, bilimin babasıdır* 'сумнів – батько науки' (Галілей) – *bilimin babası kuşkudur* 'батько науки – сумнів' [19].

Для формування ілокутивної сили висловлювання не зустрічаємо використання інверсії в чистому вигляді, а в комбінації з іншими типами трансформацій, що обумовлене прагненням мовця досягти більшого перлокутивного ефекту. При цьому треба відзначити, що під час використання інверсії в «сильну» позицію ставиться компонент, з погляду автора найбільш значимий у даній ситуації (контексті), оскільки зміна порядку розташування компонентів КВ спричиняє не тільки переакцентуацію значення КВ, але й перерозподіл прагматичного навантаження (зсув її центру (ядерної семи) на інший компонент (на периферію) і навпаки). Зміна розташування компонентів КВ сприймається як відхилення від норми, отже, затримує на собі увагу адресата, і, відповідно, полегшує вплив на нього, тобто, підвищує прагматичний потенціал висловлювання в цілому. Між тим, виступаючи допоміжним засобом створення перлокутивного ефекту, інверсія відзначена невисокою продуктивністю (0,7% від загальної кількості проаналізованих КВ) і виступає в ролі «супутнього» прагматичного засобу поряд з іншими, з більш високим і яскраво вираженим потенціалом.

Імплікація фразеологічних зворотів, за термінологією В. М. Мокієнка, – це скорочення складу фразеологізмів. Найбільш універсальним способом імплікації фразеологізмів взагалі В. М. Мокієнко вважає еліпсис. «Еліпсисом зазвичай називають опущення члена висловлення, легко відновлюваного в контексті або мовленнєвій ситуації» [9, 102]. За думкою Т. В. Гриднєвої, «еліптичний варіант більш експресивний за рахунок неординарності фразеологічної структури» [5, 9]. Еліптичне стиснення КВ пов'язане з явищем «економії» мовних зусиль, що особливо притаманне усному мовленню, оскільки традиція вживання таких КВ у мові й контексті легко відновлює в пам'яті адресата опущені компоненти. Уживання повної або скороченої форми диктується вибором необхідного варіанта з певною стилістичною чи прагматичною метою. Узагальненість КВ й недомовленість викликають в адресата асоціативний ряд та породжують ефект несподіванки.

Так, із втратою одного або декількох компонентів внутрішня форма КВ і його загальна семантика певною мірою затемнюються, узагальнюються.

Уведення скороченого варіанта КВ супроводжується інтонацією недомовленості. КВ, скорочуючись, можуть втрачати означення, відтинати доповнення, обставини або навіть одну з частин складного речення: *Sezar'ın hakkı Sezar'a* 'кесарю кесарево'. Редуковані вирази здебільшого використовуються у заголовках, щоб привернути увагу слухача / читача, або як слоган, що спонукає до дій.

Нерідко під час імплікації КВ відбувається відсікання його фінальної частини, як у наведеному прикладі, що продиктоване організацією контексту: більшість КВ мають високий ступінь «передбачуваності» компонентів, тому фінальна частина КВ, яку піддано редукації, у жодному разі не применшує образності й яскравості одиниці, навпаки, це сприяє збільшенню експресивної ущільненості одиниці, поживленню всього контексту, дозволяє КВ більш органічно ввійти до контексту.

Таким чином, скорочення кількості компонентів КВ збільшує його абстрактність, але зберігання у пам'яті носіїв турецької мови одиниці як формально-семантичної єдності дає можливість адресатові відновити опущений компонент. Необхідно відзначити, що у відновленні усиченого КВ значну роль відіграє контекст. У живій мовленнєвій стихії імплікація поживляє первинний образ, актуалізуючи у свідомості адресата те почуттєве уявлення, що створює образ. Імплікація підсилює ігрове начало в мовленні, оскільки розрахована на адресата, якому відомі повна форма КВ та який стає немов би співавтором імплікованої форми КВ, а тому подібний діалог певною мірою інтимізований.

Приклади використання імплікації КВ з метою досягнення перлокутивного ефекту становлять 7,1 %. Як показує аналіз, редукція не є специфічним засобом персуазиву, а стає таким у певних умовах організації всього контексту, в якому містяться протиріччя, порушення норми, ефект несподіванки.

Експлікація КВ, навпаки, приводить до більшої експресивно-стилістичної або семантичної зміни одиниці, ніж за умов імплікації. Уперше явище експлікації (під терміном «плеоназм») було відзначено й описане як лінгвістичний факт Ш. Баллі, який писав, що плеоназм зустрічається рідше (порівняно з еліпсисом) і не може вважатися абсолютно достовірним показником фразеологічної одиниці; проте в деяких випадках він досить переконливо свідчить про цілісність комбінації [1, 394]. Як відзначають дослідники, практично будь-який компонент, що входить до структури фразеологізму, може конкретизуватися, уточнюватися словами в їхньому прямому, номінативному значенні [4]. Розглядаючи явище розширення компонентного складу фразеологічних одиниць, дослідники виділяють оказіональні й потенційні слова в складі фразеологізмів [7]. Виділяють п'ять типів уведення до складу КВ оказіональних слів – конкретизація, синонімізація, каламбур, локалізація, формоутворення – на основі ступеня й способу взаємодії внутрішнього й зовнішнього контекстів фразеологізму [7].

Значення імплікованого епоніма може збагачуватися додатковою семою, оновлюватися, набувати завдяки цьому певної незвичності. Вставки дещо буквалізують значення КВ, бо вони, як правило, «прив'язують» його до актуальної ситуації. При цьому значення КВ, збагачене додатковими або актуалізованими семами, сприймається цілісно. Підтвердження цієї думки знаходимо, наприклад, у роботі С. Г. Шулежкової: «Уведений епітет – визначення або однорідний член до узвичаєного компонента – надає ваги останньому, а в самій фразеологічній одиниці оживає внутрішня форма» [14, 61].

Розширення компонентного складу КВ зазвичай здійснюється за допомогою включення різного роду означень, що додаються до субстантивного компонента КВ, або додатків і обставин, що відносяться до дієслівного компонента КВ. Це є засобом підсилення виразності того значення, яке притаманне КВ; відповідно, підсилюється й ступінь впливу на адресата (прагматичний потенціал КВ, підданого плеоназму): *Şimdi konuşma zamanı* 'Зараз час для розмов' – *Şimdi İngilizce konuşma zamanı* 'Зараз час для розмов англійською' [20].

Уведення уточнюючих слів конкретизує значення основних, постійних членів КВ, поживляє їхню емоційно-експресивну або образну основу. Іноді уточнення представляються надлишковими з погляду змісту КВ, оскільки нічого не привносять до значення одиниці, але виправданими з погляду її виразності, бо вони надають КВ нові емоційно-експресивні відтінки та збільшують прагматичний потенціал КВ: *İşte bunu seviyorum* 'Я це люблю' – *İşte bunu çok seviyorum* 'Я це дуже люблю' [21].

Поширення складу КВ – досить продуктивний з комунікативно-прагматичної точки зору тип трансформації. Частотність використання прийому експлікації становить 6,2 %. Аналіз прикладів показує, що перлокутивний ефект створюється лише таким додатковим компонентом, який при взаємодії із КВ формує такі ознаки, як протиріччя, неоднозначність семантики, ненормативність.

У мовленні зустрічаються також такі використання КВ, які формують перлокутивний ефект за рахунок контамінації та юкстапозиції одиниць їх складу. Фразеологи вже звертали увагу на включення авторами двох і більше фразеологізмів у текст і їх взаємодію: про «зближення двох фразеологізмів» говорить А. Фюрстенберг [11, 156], про «зіткнення / протиставлення двох фразеологізмів» – С. Г. Покрасс [10, 8], про «зіткнення декількох фразеологізмів» — А. Ф. Богданова [2, 13]. Якщо при плеонастичних трансформаціях фразеологізм поповнюється уточнюючим компонентом / компонентами і носить оказіональний характер, обумовлюючись інтенціями адресанта для досягнення стилістичного, прагматичного й інших ефектів, то використання співрозташування КВ характеризується механічним поєднанням у контексті двох і більш одиниць, заснованим на тематичній, причинно-наслідковій або обставинній єдності КВ.

Звертає на себе увагу й той факт, що використовуються звичайно КВ, які мають високу загальномовну частотність, що обумовлено передусім уживанням відомих широкому колу носіїв мови, масово розпізнаваних одиниць: *ne mutlu türküm diyene* 'я щасливий, що я турок' (Ататюрк), *bir varmış*

bir yokmuş 'було чи не було' (народна казка) тощо. Проте, зустрічаються випадки, коли співрозташування КВ не є провідним прийомом створення перлокутивного ефекту, а поєднується з іншими типами трансформацій КВ, причому в переважній кількості випадків відбувається зміна семантики КВ.

З метою створення різного характеру перлокутивного ефекту використовується такий спосіб актуалізації КВ, як їх контамінація, під час якої на основі двох самостійних виразів з'являється ептонімічний новотвір. Лінгвістичний енциклопедичний словник визначає контамінацію (від лат. *contaminatio* — зіткнення, змішання) як «об'єднання в мовленнєвому потоці структурних елементів двох мовних одиниць на базі структурної схожості або тотожності, функціональної або семантичної близькості» [8, 238]. Це явище властиве головним чином сфері фразеології, характеризує розмовне мовлення і є здебільшого відхиленням від літературної норми.

Одиничними прикладами представлені у досліджуваному матеріалі такі типи трансформацій КВ, як співрозташування та дистантне розташування компонентів КВ. При цьому нами не відзначено жодного випадку досягнення перлокутивного ефекту тільки за допомогою одного типу трансформації: ***Bilmemek ayıp değil, öğren diye söylüyorum. Öğrenmemek ayıptır*** 'Не знати не соромно, я кажу це, щоб ти дізнався. Соромно не дізнаватися' [22], «*Yıldız Savaşları*» *eski bir Amerikan rüyası* «Зоряні війни» – колишня Американська мрія' [23].

Усі випадки використання аналізованого типу трансформацій за даними картотеки відзначені сполученням з іншими типами актуалізації – здебільшого це оголення внутрішньої форми, що сприяє ефектові обманутого очікування. Частотність вживання склала лише 3%.

Номінація за допомогою КВ залежить від умов комунікації й містить у собі інформацію про комунікативну ситуацію, яка певним чином організує засоби вираження адресанта та створює умови для здійснення перлокутивного ефекту. Для цього адресант творчо модифікує КВ, таким чином актуалізуючи їх структуру й семантику. Подвійність семантики КВ, співіснування фразеологічного значення з прямим, буквальним у одному мовному знаку припускає залежне від мовного й позамовного контексту перетворення КВ, порушення норм їх стандартного вживання для підвищення ілюкутивного потужності висловлювання передусім через непередбачуваність трансформації.

Література

1. Балли Ш. Общая лингвистика и вопросы французского языка [Текст] / Ш. Балли / Пер. с фр. – М. : Изд-во иностр.лит., 1955. – 416 с.
2. Богданова А. Ф. Русская фразеология в языке и речи [Текст] / А. Ф. Богданова. – Рузаевка : [б.и.], 1996. – 30 с.
3. Бозиев А. Т., Эльгаров А. А. Коммуникативный аспект окказиональных фразеологических конфигураций [Текст] / А. Т. Бозиев, А. А. Эльгаров // Прагматические характеристики текста и его смысловая интерпретация : Межведомственный тематический сборник научных трудов. – Нальчик, 1987. – С. 11-19.
4. Болдырева Л. М. Стилистические особенности функционирования фразеологизмов (на материале современной художественной немецкой литературы и прессы ГДР) [Текст] / Л. М. Болдырева : Дисс. канд. филол. наук ; Московский гос. ун-т. – М., 1967. – 307 с.
5. Гриднева Т. В. Прагматический аспект коннотативного элемента семантической структуры фразеологических единиц [Текст] / Т. В. Гриднева // Коммуникативно-прагматические аспекты фразеологии. – Волгоград : Перемена, 1999. – С. 12-14.
6. Добрыднева Е. А. Коммуникативно-прагматическая парадигма русской фразеологии: Монография [Текст] / Е. А. Добрыднева / Науч. ред. Н. Ф. Алефиренко. – Волгоград : «Перемена», 2000. – 224 с.
7. Коложвари И. А. «Потенциальные» и «окказиональные слова» в составе фразеологизма и контекст [Текст] / И. А. Коложвари // Фразеологизмы в системе языковых уровней: Межвуз. сб. науч. тр. – Л. : Изд-во Ленингр. гос. пед. ун-та им. А.И. Герцена, 1986. – С. 113-121.
8. Лингвистический энциклопедический словарь [Текст] / Гл. редактор В. Н. Ярцева. – М.: Советская энциклопедия, 1990. – 685 с.
9. Мокиенко В. М. Славянская фразеология [Текст]. – 2-е изд., испр. и доп. – М.: «Высшая школа», 1989. – 287 с.
10. Покрасс Г. С. Некоторые средства и речевые приемы создания комического в советском фельетоне [Текст] / Г. С. Покрасс. – М. : Изд-во Моск. ун-та, 1970. – 35 с.
11. Фюрстенберг А. И. Техника каламбура [Текст] / А. И. Фюрстенберг // Аврора. – 1988. – № 1. – С. 155-157.
12. Холодная А. Л. Окказиональное, стилистическое использование грамматических категорий во фразеологических единицах современного английского языка [Текст] / А. Л. Холодная : автореф. дисс. ... канд. филол. наук. – М., 1973. – 26 с.

13. Шадрин Н. Л. Идентификация окказионально-преобразованных фразеологических единиц [Текст] / Н. Л. Шадрин // Проблемы лексики и фразеологии. – Л. : Изд-во Ленингр. гос. ун-та им. А. А. Жданова, 1975. – С. 72-85.
14. Шулежкова С. Г., Сальникова О. Г. Приёмы преобразования фразеологизмов в произведениях А. Н. Толстого [Текст] / С. Г. Шулежкова, О. Г. Сальникова // Русский язык в школе. – 1975. – № 1. – С. 57-62.
15. Efil B. коментарій до фотографії [Електронний ресурс] / B. Efil. – Режим доступу : <http://bs-ba.facebook.com/group.php?v=photos&gid=59829264490&so=630>
16. Düşmanın var, öyleyse varım. 07.11.2009, [Електронний ресурс] — Режим доступу : <http://www.tumgazeteler.com/?a=2566365>
17. Altan A. Ne mutlu Kürdüm diyene. 07.08.2009, [Електронний ресурс] / A. Altan. — Режим доступу : <http://www.taraf.com.tr/ahmet-altan/makale-ne-mutlu-kurdum-diyene.htm>
18. Bilimin babası kuşkudur. 11.05.2007, [Електронний ресурс] – Режим доступу : <http://haber.ekolay.net/haber/Ac%C4%B1-bilimin-babasi-kuşkudur/2705/1062675.aspx>
19. Başkan Aksoy: Sezar'ın Hakkı Sezar'a. 17.11.2011, [Електронний ресурс] — Режим доступу : <http://www.bensafranboluyum.com/karabuk-safranbolu/baskan-aksoy-sezarin-hakki-sezara-h5764.html>
20. Mamaklı M. Коментарій до фотографії [Електронний ресурс] / M. Mamaklı. — Режим доступу : <http://www.facebook.com/photo.php?fbid=479449838772756&set=a.123557374362006.42016.109984902385920&type=1&theater>
21. Yakar geçirim' gibi lafları sevmem. 14.04.2009, [Електронний ресурс] — Режим доступу : <http://www.haber365.com/Kelime/yakar%20ge%27erim/>
22. Bilmemek ayıp değil yeter ki çaktırma. [Електронний ресурс] — Режим доступу : <http://www.facebook.com/BilmemekAyipDegil>
23. Erbil G. Herkes için bir Amerikan rüyası. 24.09.2009, [Електронний ресурс] / G. Erbil. — Режим доступу: <http://haber.sol.org.tr/yazarlar/gamze-erbil/herkes-icin-bir-amerikan-ruyasi-18446>

References

1. Balli Sh. Obshchaia lingvistika i voprosy frantsuzskogo iazyka [Tekst] / Sh. Balli / Per. s fr. – M. : Izd-vo inostr.lit., 1955. – 416 s.
2. Bogdanova A. F. Russkaia frazeologiya v iazyke i rechi [Tekst] / A. F. Bogdanova. – Ruzaevka : [b.i.], 1996. – 30 s.
3. Boziev A. T., El'garov A. A. Kommunikativnyi aspekt okkazional'nykh frazeologicheskikh konfiguratsii [Tekst] / A. T. Boziev, A. A. El'garov // Pragmaticheskie kharakteristiki teksta i ego smyslovaia interpretatsiia : Mezhdvdomstvennyi tematicheskii sbornik nauchnykh trudov. – Nal'chik, 1987. – S. 11-19.
4. Boldyreva L. M. Stilisticheskie osobennosti funktsionirovaniia frazeologizmov (na materiale sovremennoi khudozhestvennoi nemetskoii literatury i pressy GDR) [Tekst] / L. M. Boldyreva : Diss. kand. filol. nauk ; Moskovskii gos. un-t. – M., 1967. – 307 s.5. Gridneva T. V. Pragmaticheskii aspekt konnotativnogo elementa semanticheskoi struktury frazeologicheskikh edinit [Tekst] / T. V. Gridneva // Kommunikativno-pragmaticheskie aspekty frazeologii. – Volgograd : Peremena, 1999. – S. 12-14.
6. Dobrydneva E. A. Kommunikativno-pragmaticheskaiia paradigma russkoi frazeologii: Monografiia [Tekst] / E. A. Dobrydneva / Nauch. red. N. F. Alefirenko. – Volgograd : «Peremena», 2000. – 224 s.
7. Kolozhvari I. A. «Potentsial'nye» i «okkazional'nye slova» v sostave frazeologizma i kontekst [Tekst] / I. A. Kolozhvari // Frazeologizmy v sisteme iazykovykh urovnei: Mezhvuz. sb. nauch. tr. – L. : Izd-vo Leningr. gos. ped. un-ta im. A.I. Gertsena, 1986. – S. 113-121.
8. Lingvisticheskii entsiklopedicheskii slovar' [Tekst] / Gl. redaktor V. N. Iartseva. – M.: Sovetskaia entsiklopediia, 1990. – 685 s.
9. Mokienko V. M. Slavianskaia frazeologiya [Tekst]. – 2-e izd., ispr. i dop. – M.: «Vysshiaia shkola», 1989. – 287 s.
10. Pokrass G. S. Nekotorye sredstva i rechevye priemy sozdaniia komicheskogo v sovetskom fel'etone [Tekst] / G. S. Pokrass. – M. : Izd-vo Mosk. un-ta, 1970. – 35 s.
11. Fiurstenberg A. I. Tekhnika kalambura [Tekst] A. I. Fiurstenberg // Avrora. – 1988. – № 1. – S. 155-157.
12. Kholodnaia A. L. Okkazional'noe, stilisticheskoe ispol'zovanie grammaticheskikh kategorii vo frazeologicheskikh edinitakh sovremennogo angliiskogo iazyka [Tekst] / A. L. Kholodnaia : avtoref. diss. ... kand. filol. nauk. – M., 1973. – 26 s.
13. Shadrin N. L. Identifikatsiia okkazional'no-preobrazovannykh frazeologicheskikh edinit [Tekst] / N. L. Shadrin // Problemy leksiki i frazeologii. – L. : Izd-vo Leningr. gos. un-ta im. A. A. Zhdanova, 1975. – S. 72-85.
14. Shulezhkova S. G., Sal'nikova O. G. Priemy preobrazovaniia frazeologizmov v proizvedeniakh A. N. Tolstogo [Tekst] / S. G. Shulezhkova, O. G. Sal'nikova // Russkii iazyk v shkole. – 1975. – № 1. – S. 57-62.
15. Efil B. komentarii do fotografii [Elektronnyi resurs] / B. Efil. – Rezhym dostupu : <http://bs-ba.facebook.com/group.php?v=photos&gid=59829264490&so=630>
16. Düşmanın var, öyleyse varım. 07.11.2009, [Elektronnyi resurs] — Rezhym dostupu : <http://www.tumgazeteler.com/?a=2566365>

17. Altan A. Ne mutlu Kürdüm diyene. 07.08.2009, [Elektronnyi resurs] / A. Altan. — Rezhym dostupu : <http://www.taraf.com.tr/ahmet-altan/makale-ne-mutlu-kurdum-diyene.htm>
18. Bilimin babası kuşkudur. 11.05.2007, [Elektronnyi resurs] – Rezhym dostupu : <http://haber.ekolay.net/haber/Ac%C4%B1-bilimin-babası-kuşkudur/2705/1062675.aspx>
19. Başkan Aksoy: Sezar'ın Hakkı Sezar'a. 17.11.2011, [Elektronnyi resurs] – Rezhym dostupu : <http://www.bensafranboluyum.com/karabuk-safranbolu/baskan-aksoy-sezar-in-hakki-sezara-h5764.html>
20. Mamaklı M. Komentarii do fotografii [Elektronnyi resurs] / M. Mamaklı. – Rezhym dostupu : <http://www.facebook.com/photo.php?fbid=479449838772756&set=a.123557374362006.42016.109984902385920&type=1&theater>
21. Yakar geçirim' gibi lafları sevmem. 14.04.2009, [Elektronnii resurs] – Rezhim dostupu : <http://www.haber365.com/Kelime/yakar%20ge%E7erim/>
22. Bilmemek ayıp değil yeter ki çaktırma. [Elektronnii resurs] – Rezhim dostupu : <http://www.facebook.com/BilmemekAyipDegil>
23. Erbil G. Herkes için bir Amerikan rüyası. 24.09.2009, [Elektronnii resurs] / G. Erbil. — Rezhim dostupu : <http://haber.sol.org.tr/yazarlar/gamze-erbil/herkes-icin-bir-amerikan-ruyasi-18446>

Борух Оксана Евгеньевна, кандидат филологических наук, доцент кафедры украинского и иностранных языков, Национальная академия руководящих кадров культуры и искусств

ТРАНСФОРМАЦИИ КРЫЛАТЫХ ВЫРАЖЕНИЙ В СОВРЕМЕННОЙ РЕЧИ (НА ПРИМЕРЕ ТУРЕЦКОГО ЯЗЫКА)

В статье проанализированы виды трансформаций крылатых выражений в речи, их способность к формированию определенной персуазивной окраски текста и перлокутивного воздействия на адресата, а также рассмотрен прагматичный механизм достижения этого эффекта, что открывает новые перспективы в изучении состава номинативных средств современных национальных языков, углубляет и развивает теоретические представления об экспрессивизации речи, степени воздействия говорящего на адресата, оставаясь при этом соотносенным с потребностями практической деятельности человека.

Ключевые слова: крылатые выражения, прагматический потенциал, перлокутивный эффект, трансформация устойчивых выражений, языковая личность.

Oksana Borukh, PhD., associate professor of the department of Ukrainian and foreign languages, National Academy of Managerial Staff of Culture and Arts

TRANSFORMATIONS OF WINGED PHRASES IN MODERN SPEECH (TURKISH LANGUAGE EXAMPLE)

The article is devoted to the analysis of functioning and transformations of quotes (winged words) included in the active vocabulary of native modern Turkish language speakers.

Speaker with direct or transformed inclusion of quotes to his language intensifies their perlocutionary influence on the recipient, combining current situation with the one shown in primary source.

All transformations of winged words are divided into structural-semantic, semantic and combined, and the frequency of cases of convergence of different types of transformations during their individual author usage should be noted. Performance of the defined types of winged words transformations is not the same: if the structural-semantic transformations are considered to be highly performed, the semantic transformations, however, show low productivity.

The most common is the substitution of components of winged words (37%); used in pure form or in combination with other types of transformation. This is because, on the one hand, the context suggests modification direction (frequency in this process are namely nouns as the words of the part of speech that describes objects, and the topic of conversation is always about an object), on the other hand - the specification of the discussed object and, therefore, a clear focus on the subject increases persuasive impact of the whole expression.

Strengthening of the pragmatic potential, when using the transformed winged words in modern Turkish speech is explained by the unpredictability effect and the explication of two plans – the primary and the real, the second, connected by «chain» – replaced by word-component. Duality of winged words semantics, coexistence of idiomatic and direct meanings, literal in one language unit assumes winged words transformation dependent on linguistic and extralinguistic context, violation of their standard use to increase ilokutive power of the phrase primarily because of the unpredictability of expression – for the recipient - transformation.

The research of the pragmatic potential of quotes used in speech, analysis of their ability to form a certain text's persuasiveness and their perlocutionary influence on the recipient, as well as consideration of the pragmatic mechanism for achieving such an effect provides new perspectives in the research of nominative means of modern national languages, at the same time staying correlated with needs of practical human activity.

Key words: quotes, winged words, pragmatic potential, perlocutionary effect, transformation, linguistic personality.